

رمضان است؛ بوی خوش قرآن و شمیم گلوفهای
دل انگیز مناجات و رایحه روح بخش بندگی می آید.
مهربانان! مراه خود آرو به کوشش زلال رمضان
رهنمون نما.

هو الحکیم

گفتار

نگاهی نو به معماری و شهرسازی ایران و جهان

سال دوم، شماره شانزدهم، خردادماه ۱۳۹۵

۱

طراحی خیابان کامل

امروزه دولت ها و جوامع در پی کاهش اثرات منفی ناشی از استفاده بی رویه از خودرو و افزایش کیفیت زندگی و پایداری محیطی شهرها و محلات شهری هستند.

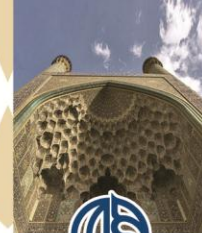
پس از انقلاب صنعتی و ورود اتومبیل به شهرها و استفاده روزافزون از این وسیله نقلیه، مشکلات بسیاری برای شهرها به وجود آمده است. انواع آلودگی های محیطی، کاهش امنیت افراد پیاده، افزایش تلفات ناشی از سوانح رانندگی، افزایش گازهای گلخانه ای، پایین بودن میزان مطلوبیت محیطی همه از جمله مسایلی می باشند که در شهرها به ویژه در کلانشهرها، قابل رویت است به نحوی که در زندگی افراد جامعه اثرگذار شده است. از سوی دیگر، خیابان های شهری طوری طراحی شده اند که بیشتر در خدمت اتومبیل می باشند تا نیازهای انسان. به بیان دیگر این خیابان ها، خیابان هایی اتومبیل محور و ناکامل اند.

زیرا نه تنها انسان و نیازهایش، محور طراحی این خیابان ها نمی باشند، بلکه افرادی که به هر نحو به اتومبیل شخصی دسترسی ندارند از جمله گروه هایی هستند که در نظام طراحی خیابان ها به نیازهایشان توجه نشده است.

یکی از مهم ترین دغدغه های مدیریت شهری در شهرهای امروز انسان محور بودن و یا خودرو محور بودن شهر است. افزایش قابل توجه مالکیت خودرو و استفاده روزافزون از این وسیله نقلیه، مشکلات بسیاری را برای شهرها به وجود آورده است. انواع آلودگی های محیطی، کاهش ایمنی افراد پیاده، افزایش تلفات ناشی از سوانح رانندگی، افزایش گازهای گلخانه ای، پایین بودن میزان مطلوبیت محیطی، همه از جمله مسایلی هستند که در شهرهای کشور بویژه در کلانشهرها، قابل رویت است، به نحوی که کیفیت زندگی را در محیط های شهری کاهش داده است.

از سوی دیگر، برنامه ریزی ها و طراحی های مرسوم و سنتی خیابانهای شهری را متناسب با تسهیل حرکت خودروها و نه دسترسی انسان، انطباق داده است. به بیان دیگر این خیابانها، خیابان هایی خودرو محور و ناکامل اند، زیرا نه تنها انسان و نیازهایش، محور طراحی این خیابانها نیست.

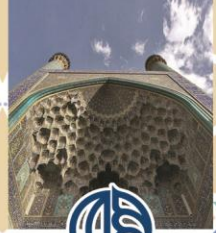
بلکه افرادی که به هر نحو به خودرو شخصی دسترسی نداشته و یا تمایلی به استفاده از وسیله نقلیه شخصی خود ندارند، به شدت با مشکل جابجایی و دسترسی مواجه هستند.

سهررداری سهرستان
معاونت سهرسازی و معماری

اداره مطالعات و برنامه ریزی شهری

نهادپایش و راهبردهای
سهرسازی و معماری

Before

After

از سویی دیگر گاهی این مورفولوژی شهری است که با کمک عوامل انسانی و عناصر طبیعی، نحوه شکل‌گیری شبکه راه‌های ارتباطی را مشخص می‌نمایند.

این در حالی است که در بسیاری از طرح‌های برنامه‌ریزی شهری و مطالعات حمل و نقلی و طرح هندسی صرفاً خیابان‌هایی اتومبیل محور ناکامل، مورد توجه قرار گرفته است و متأسفانه افرادی که به هر نحو به اتومبیل شخصی دسترسی ندارند، از جمله گروه‌هایی هستند که در نظام طراحی خیابان‌ها به نیازهایشان توجه نشده است.

برای جبران این نقیصه و در پی کاهش اثرات منفی ناشی از اتومبیل و افزایش کیفیت زندگی و ایمنی تردد، یکی از مهمترین راهبردهای موثر در چارچوب پایدار شهرها در جوامع پیشرفته صنعتی، طرح خیابانهای کامل می‌باشد. نتایج مثبت آن تا حد زیادی حاکی از موفقیت نسبی بالای طرح می‌باشد. خیابان‌های کامل خیابان‌هایی هستند که همه افراد پیاده با هر سن یا توانایی تردد (کودکان، افراد مسن، معلولین، نابینایان و افراد سالم)، دوچرخه سواران، اتومبیل‌ها را در کنار یکدیگر جای می‌دهند و شبکه‌های حمل و نقل مختلط را خلق می‌کنند.

امروزه دولت‌ها و جوامع در پی کاهش اثرات منفی ناشی از اتومبیل و افزایش کیفیت زندگی و پایداری محیطی شهرها و محلات شهری می‌باشند. طرح خیابان کامل، چندی است که در کشورهای پیشرفته صنعتی به اجرا گذاشته شده است و نتایج مثبت آن تا حد زیادی حاکی از موفقیت نسبی بالای طرح می‌باشد.

ضرورت طرح خیابان کامل در شهرها

شهر به عنوان یک کل، متشکل از کاربری‌های متفاوتی است که در کنار یکدیگر زمین‌های شهری را شکل می‌دهند.

هر یک از این کاربری‌ها به اقتضای نیاز شهروندان و خصوصیات فیزیکی، جغرافیایی و اقتصادی منطقه ویژگی‌های خاصی را به خود اختصاص می‌دهند.

شبکه معابر بعنوان یکی از مهمترین شاخصه‌های مؤثر در شکل‌دهی و ساخت مورفولوژیک شهر، نقش مهمی را در تحقق عملکردهای مختلف شهر و رفع نیازهای شهروندان نظیر حرکت و جابه‌جایی ایفا می‌نماید و در حدود یک سوم از فضای شهری را به خود اختصاص می‌دهند.

سیاست‌های خیابان کامل با فراهم ساختن فضایی ایمن برای رفت و آمد تمام شهروندان، فواید بسیاری از قبیل افزایش ایمنی، افزایش سلامتی، افزایش گزینه‌های رفت و آمد، کاهش آلودگی آب و هوا، ایجاد فضایی مناسب‌تر برای رفت و آمد گروه‌های خاص (سالمندان، کودکان و معلولین)، کاهش هزینه‌های حمل و نقل، کاهش زمان سفر، کاهش تراکم، تجدید حیات و افزایش کیفیت زندگی و در دیدگاه کلی رعایت و احترام به حقوق شهروندی را برای جوامع به ارمغان می‌آورند.

نکته حائز اهمیت این است که به کار بستن مفهوم خیابان کامل با توجه به مسایل و مشکلات ناشی از استفاده بیش از حد و بدون برنامه‌ریزی از اتومبیل شخصی، در تمامی جوامع یک ضرورت است.

این طرح، مخصوص جامعه‌ای خاص با شرایط ویژه‌ای نمی‌باشد. هر جامعه‌ای بسته به شرایط و نیازهای خاص خویش به طراحی و بازسازی خیابان‌هایش بر اساس سیاست‌های خیابان کامل می‌پردازد. اساساً خیابان کامل رویکردی نوین جهت روان‌سازی و ایمن‌سازی خیابان محسوب می‌شود. از طرفی سیاست خیابان‌های کامل صرفاً، در خیابان‌های موردی هدف نیست بلکه زمانی طرح به کارایی نسبی دست می‌یابد که شبکه‌ای از خیابان‌های کامل در دسترس عموم قرار گیرد.

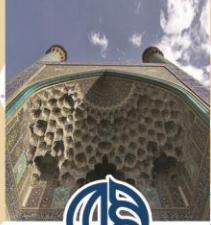
تجربه‌های بسیار زیادی در زمینه تأثیرات مثبت اجرای خیابان کامل گزارش شده است که می‌توان به اثراتی مانند خیابان‌های ایمن-

تر در شهر سانتامون کیا، منافع اقتصادی در لنکستر، بهبود بهداشت و سلامتی در بالدوین پارک، دسترسی، جابجایی و انتخاب در ساکرامنتو و سانفرانسیسکو، سرزندگی در دیویس و همچنین مسئولیت‌پذیری مالی در سن دیگو اشاره کرد. شهرهای مختلف کشور، بخصوص شهر اصفهان، امروزه با بسیاری از پدیده‌ها و نمادهای نامناسب گسترش بی‌رویه وابستگی به خودرو شخصی مواجه هستند، به طوری که راهکارهای سنتی عرضه -محور دیگر قادر به مقابله با این تأثیرات نیستند و لزوم توجه و تأکید بر امکان‌سنجی و اجرای روش‌های نوین برنامه‌ریزی و مدیریت شبکه‌ها و سیستم‌های حمل و نقل ضروری است.

خیابان‌ها، و به طور کلی معابر شهری، نقش مهم و قابل توجهی در عملکرد شهرها ایفا می‌کنند و سهم مهمی از فضاهای شهری را به خود اختصاص می‌دهند. خیابان، دسترسی افراد را به محل کار و زندگی، خرید، تفریح و به طور کلی فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی فراهم می‌سازد. بنابراین خیابانها باید برای همه افراد جامعه، پیر یا جوان، پیاده یا سواره، دوچرخه سوار و یا خودرو سوار طراحی شوند. اما اغلب اوقات تنها برای خودروها طراحی شده‌اند.

این در حالی است که خیابان‌ها فقط برای خودروها ساخته نشده‌اند، بلکه برای انسانها هستند.

از سویی، ورود خودرو به شهرهای ایران استفاده روزافزون از این وسیله نقلیه مشکلات بسیاری را برای شهرهای ما به وجود آورده است.

تفریح برای مردم خلق خواهد شد. از طرفی، در سالهای اخیر، بویژه در دهه گذشته، پایداری به یکی از واژگان کلیدی و پراهمیت در شهرسازی تبدیل شده است، توسعه پایدار و متعاقب آن توسعه پایدار شهری، از اهداف اصلی عصر حاضر به شمار می‌رود. امروزه، "خیابان کامل" گام مهمی در دستیابی شهرها و محلات شهری به توسعه پایدار شهری از طریق توجه به توسعه حمل و نقل پایدار محسوب می‌شود.

افزایش روزافزون مشکلات شهری، برنامه ریزان شهری را بر آن داشته است تا همواره به دنبال راه حلی برای کاهش اثرات منفی خودرو، افزایش آسایش و آرامش ساکنین شهر، کاهش بی-عدالتی‌های موجود در طبقات مختلف جامعه در نحوه دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی و یا خصوصی و به طور کل افزایش کیفیت زندگی باشند.

منبع: سخنرانی دکتر ارسلان فقری و آرشيو نهاد پایش و راهبردهای معماری و شهرسازی

این مشکلات در تمام سطوح شهر از جمله محلات شهری دیده می‌شود. این در شرایطی است که محله‌های شهری، مکان‌ها محدودیهایی هستند که ابعاد مسائل در آنها کاملاً قابل شناسایی است.

در پاسخگویی به نیازهای جدید که حاصل تغییرات اجتناب ناپذیر محله‌های شهری هستند، راهبردها، سیاستها و برنامه‌های مختلفی تجربه می‌شوند. نقاط قوت و ضعف هر یک از برنامه‌ها می‌تواند میزان کارایی آنها را تحت تأثیر قرار دهد.

طرح "خیابان کامل" یکی از راهبردهایی است که در محلات می‌تواند ایمنی، آسایش، دسترسی آسان برای هر فرد را با توجه به سن و توانایی او فراهم آورد. همچنین خودرو سواران، افراد پیاده، دوچرخه سواران و رانندگان وسایل حمل و نقل عمومی می‌توانند به طور همزمان در "خیابان کامل" رفت و آمد کنند. در واقع "خیابان کامل"، خیابانی برای همه است.

اجرای طرح "خیابان کامل" می‌تواند کاهش تلفات ناشی از سوانح رانندگی، ارتقای ایمنی افراد پیاده و دوچرخه سواران، کاهش گازهای گلخانه‌ای، افزایش میزان مطلوبیت محیطی، کاهش تأخیرات، تشویق سفرهای پیاده و دوچرخه، بهبود کیفیت هوا، افزایش میزان دسترسی افراد معلول و ناتوان، حیات بخشی مجدد محلات شهری را به همراه داشته باشد، که در صورت اجرای آن، دستیابی به محیط شهری مطلوب زندگی با کیفیت‌های زیستی بالا که شهروندان به راحتی در آن زندگی کنند، امکانپذیر به نظر می‌رسد و به این ترتیب اجتماعات بهتری به منظور زندگی، کار، خرید و